

Rolf Sindø

Nordisk nedtur

“Kun ved at forholde sig til traditionen, kan den overskrides, og kun ved at overskride traditionen, bliver man en del af den.” – Søren Ulrik Thomsen¹

Nedtælling

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
152	146	154	136	137	119	81	61	49	56

Næ, desværre, tallene angiver ikke et matematisk-poetisk system i Inger Christensen eller Klaus Høecks nyeste opus, men er oplysninger fra Studiekontoret på SDU i Odense. Der er tale om optagstal for danskfaget i perioden 1994-2003.²

Da forårssemesteret '03 begyndte, skete der det på Center for Nordiske Studier, SDU Odense, at der reelt manglede studerende på overbygningen. Flere overbygningsemner på centeret kunne således ikke oprettes. Der blev afholdt møder i lærergruppen. “Hvor er de studerende på overbygningen blevet af?” spurgte man og gisnede: Nogen havde nemlig vist nok hørt, at overbygningens studerende måske gik til undervisning på andre studier og formentlig ville få overført eksamener herfra til eksamensprotokollen. Det var ikke helt til at få rede i ...

*

I tryksagen *Fremtidens danskfag*, står der i indledningen, “Overordnet masterplan for fremtidens danskfag”, følgende udmærkede forklaring på danskfagets særlige status i det danske

uddannelsessystem:

Dansk er tit klasselærerfag og kommer i kraft af stofområdernes karakter tæt på eleverne som personer og som gruppe. Dermed får det et særligt ansvar for de lærendes forhold til indlæring som sådan; dansk bliver et nøglefag for opfattelsen af hvad det er at lære. (*Fremtidens danskfag – en diskussion af danskfaglighed og et bud på dens fremtid, "sjette bud" s. 18.*)

Aha! Danskfaget kommer tæt på de lærende som 'personer' og er "et nøglefag for opfattelsen af hvad det er at lære". Det er vist ikke blot mig, der fornemmer citatets underliggende pointe: Danskfagets fundamentale betydning i undervisningssektoren er, at det har en alment *opdragende* funktion, læringsmæssigt set, i forhold til elever på folkeskole- og gymnasieniveau.

På universitetet har danskfaget udbredt status som 'generalistfag' og er et fag, man typisk søger som sin andenprioritet. - Hvis man nu ikke kommer ind på sit ønske-studium.

Men hvad er et 'generalistfag for en fisk? Hvad kan man blive til, når nu man *i hvert fald* ikke skal være gymnasielærer? Af deres universitetsuddannelse forventer mange studerende specialisering, 'deep knowledge', som amerikanerne siger. Ligeledes gælder det, at studerende i dag efterlyser projektorienteret gruppearbejde – det kan de få på en række andre fag på sidefagsuddannelsen, herunder Anvendt Visuel Kommunikation og Medier - men når danskfagets grunduddannelse tager sig ud som en kursorisk fagpakke, målrettet til solist-præstationer, er det klart at nogle vil skuffes ...

For mange unge i dag er det ufedt at gå til en fest og opdage, at vennerne er gået til fest andre steder i byen. Endnu værre er det dog for værten at indse, at man er yt, og danskfaget er sammen med en række andre fagområder inden for Humaniora røget ind i en negativ udvikling, hvor image-problemer breder sig som ringe i vandet. Ser man på sprogfag som spansk, tysk og fransk er også disse fag gået voldsomt tilbage i de senere år.

Danskfaget nyder ikke i samme grad som tidligere de uddannelsessøgendes opmærksomhed, der bliver nemlig 'spillet mere guitar' på et par nye fag, end der gør på den hundredårige gamling af et humanistisk studium. Derudover befinder vi os i en

periode, hvor humaniora ikke som i tresserne og halvfjerdsene spiller nogen rolle, hverken i ungdomskulturen, erhvervslivet eller det politiske system. Ingen er decideret utilfredse med humaniora; det er lidt værre endnu: Fordi en del af områdets fag ikke afspejler den generelle samfundsmæssige udvikling (inden for især medier og kommunikation) er humaniora simpelthen gået hen og blevet uinteressant.

Set fra en mere kulturpolitisk synsvinkel gælder det, at dansk skønlitteraturs status har forandret sig siden 80'erne: Skønlitteraturen nyder ingen kulturel forrang for de andre kunstarter i kongeriget, tværtimod: Det virker, som om bogens afgørende præmis, forfatterpersonens styrende hånd, bogens iboende intentionalitet, er gået hen og blevet et usamtidigt stiltræk: Dagens læsere er vant til fjernbetjening og mus. – De vil sgu selv bestemme!

Set fra en offentlig formidlingsmæssig synsvinkel gælder det, at nogle af de største bevillinger i dag gives til dansk film, og forklaringen er indlysende nok ikke kun, at filmproduktion er rasende dyr: Bevillingerne gives, fordi denne kunstart, dette medie, har vist sig at kunne sælges. – Også i udlandet! Danmark oplever en international opmærksomhed, der er enestående. Embedsmændene i Kulturministeriet sidder formodentlig sammen med ministeren og jubler, for efter at danske filminstruktører er begyndt at lave film på engelsk, kan det pludselig lade sig gøre at eksportere dansk kultur. – Men hov! Er 'dansk kultur' i grunden ikke båret af det danske sprog? Jo, sådan var det engang. Det var dengang, det gav mening at definere sig selv ud fra unikke nationale og kulturelle kvaliteter og tilhørsforhold. I det hyperkomplekse medie-forbrugersamfund kendetegnes individet ved sin evne – eller mangel på samme – til nomadicitet. Eller formuleret på management-lingo: "geografisk omstillingsparathed."

*

En af mine venner arbejder som studievejleder på et gymnasium, og hun har ofte fortalt om, hvor mange af eleverne, der henvender

sig for at få råd og vejledning til at begynde en uddannelse inden for medierne. "De unge i dag vil være tv-vært med eget show!" siger hun. En dag kom der imidlertid en pige med et usædvanligt uddannelsesønske: Hun ville være meteorolog. "Nå!" sagde min veninde. "Det lyder da spændende. - Hvordan har du fået den ide?". "Jo," sagde pigen. "Jeg havde tænkt mig at starte som tv-meteorolog, ligesom hende vejrneren³."

Tre nystartede fag inden for humaniora perspektiverer den implicitte problemstilling, som anekdoten ovenfor formidler. I et ledelsesnotat fra SDU i Odense står der således at læse:

Efter flere år med faldende optag på Humaniora er optaget pr. 28. juli i 2002 steget med 38 personer, svarende til 5,2%. Det skyldes primært de 3 nye uddannelser: Medievidenskab, Logopædi samt Erhvervsprog og medier. Uden de 3 nye uddannelser ville Humaniora være faldet med 9,1%. (Notatet befinder sig på SDUs intranet.)

Særlig Medievidenskab har formået at fastholde et iøjnefaldende studenteroptag i sin snart tre-årige levetid på SDU. Dette fags appelværdi skyldes dels deres direkte relation til medierealiteten, dels den *air* af konkret, håndværksmæssig og erhvervsrettet kompetence, der hviler over dem. Dette er måske sagen i en nøddeskal: Uanset prognoser, der viser, at efterspørgselen efter undervisere i gymnasiesektorens danskfag vil blive mærkbar i løbet af de næste fem år, er de unge dels meget fornuftsprægede ("Hvad kan jeg blive til?") dels meget bekymrede, hvad angår beskæftigelsessituationen inden for de humanistiske fag ("Kan jeg få et arbejde bagefter?") og dels meget fascinerede af tv-mediet ("Kommer jeg på?").

*

I denne situation er det af afgørende betydning, at danskfaget (re)definerer, hvad studiets faglige udgangspunkt er. At man altså definerer dets værdibegreber, sine *eigenvalues*, som det hedder på nudansk. Men hvad er faget Nordisk så; hvilke værdier repræsenterer det, og hvad er det, der gør det værdifuldt? - Ja, hidtil har man slået på en særlig 'faglighed', en unik viden om

dansk skønlitteratur og kultur, der i årenes løb har resulteret i massevis af bøger om dansk romantik, det moderne gennembrud, det folkelige gennembrud, kulturradikalismen og så videre. – Og så videre ...

Forskningen i fagets æstetiske dimension er blevet intensiveret siden firserne og postmoderniteten. Derved er ideen om en ganske særlig litteraritet uheldigvis blevet forstærket til, hvad jeg – lidt frækt – vil karakterisere som 'fantasmet om litteraturens særlige litteraritet.'

Det er udtryk for en reduktionistisk og lidt gammeldags, nørdet holdning at tale om litteratur som et unikt æstetisk, kunstnerisk udtryk, der lader sig vurdere isoleret fra de øvrige kunstarter. Det lyder muligvis 'bagvendt', men måske er netop denne idé en anden vigtig forklaring på genrebegrebets sammenbrud, som diskuteres ivrigt i disse år ud fra postmodernitetens historiske tilsynekomst i 80erne.

Genrebegrebet er primært en akademisk konstruktion som digteren i det intuitive, processuelle skrivearbejde ofte ikke skænker mange overvejelser. Litteraturen har alle dage været påvirket af de andre kunstarter – digterne ved det godt! – og så bør vi som litteraturformidlere i disse medie- og kunstkonvergerende tider overveje at begynde at se på, hvordan litteraturen fremover måske også kan analyseres og formidles tværfagligt ud fra en ambition om at løfte faget ind i det ny årtusinde.

Det litteraturhistoriske og det æstetiske spor kan formentlig godt drives videre i sin rendyrkede form; det er blot ikke sikkert, at det er fornuftigt. Måske er det ikke længere hensigtsmæssigt som akademiker at forholde sig eksklusivt litteraturhistorisk og -teoretisk til skønlitteraturen? Måske er der også andre tilgange til litteraturbegrebet, der vil kunne åbne for nye læsninger og en revitaliseret litteraturformidling?

I den hyperkomplekse virkelighed af i dag har skønlitteraturen (hvilket selvfølgelig ikke blot gælder nyeste litteratur, men inkluderer hele den danske kanon) krav på at blive analyseret i et hyperkomplekst, tværæstetisk felt. En vigtig forudsætning for dette er, at forskeren medtænker sig selv og sine præferencer, sine

værdidomme og idiosynkrasier i den litterære læsning for at kunne afgøre, hvor værket hører op og analytikeren begynder og vice versa. I modernisme-debatten, der har kørt i tidsskrifter i de seneste par år, er det blevet tydeligt, i hvor høj grad dansk litteraturhistorie og -forskning har været præget af en håndfuld forskere, der autoritativt har defineret, hvad der var dansk litteratur. Hensigten er ikke at kaste mere jord på Brostrøm, Hejlskov-Larsen og Brandt-Petersen, men blot at minde om, at kommer vi ikke videre nu, ender litteraturforskningen med at tage sig ud som en overbygningsuddannelse på Danmarks Biblioteksskole, hvad hverken bibliotekarerne eller litteraturen kan være tjent med ...

*

Den vigtigste forklaring på situationen er dog imidlertid, at dannelsesbegrebet på afgørende vis har forandret sig i løbet af det sidste årti. Tidligere betød dannelse for unge mennesker dels et (om end ganske overfladisk) kendskab til den litterære kanon, dels forståelsen eller opfattelsen af, at dette kendskab hørte sammen med en bestemt mentalitet, man delte med andre i sin omgangskreds. At kende til den litterære kanon var blandt meget andet en vigtig social emblemantik. Sådan er det ikke længere, hvor dannelsesbegrebet er udviklet fra 'klassisk' lærdom og i retning af nye, sociale og videnskæssige kompetencer, herunder særlig evnen til eftertanke i forbindelse med medierne.

Professor Kirsten Drotner har formuleret det således:

Dannelse er i dag en personlig øvelse i refleksivitet, en evne til at håndtere kompleksitet ved at se det andet og de andre i øjnene og dermed få et blik på sig selv. Dannelse er vedvarende øvelser i eftertanke, hvor det, der først synes anderledes, måske vækker genkendelse, mens det tilsyneladende fortrolige opviser ukendte aspekter. En sådan refleksiv dannelse via medierne lærer børn og unge i dag primært i fritiden. Men i fremtiden bør medierne udgøre grundlæggende dannelsesmidler i de gymnasiale uddannelser, dersom disse stadig skal søge at opretholde deres formål om at være alment dannende såvel som studieforbereende i forhold til det samfund, eleverne er en del af. ("Medier - dannelse og uddannelse" s. 69-75)

*

“Du må ændre dit liv,” skriver Rilke i digtet “Arkaisk torso af Apollon” (*Udsat på hjertets bjerge. Digte.*) Går man bevidst og med åbne øjne ind i en eksistentiel, revisionistisk proces, ændres perspektivet og selvopfattelsen kvalitativt. Kunstnerne ved dette og har vist altid søgt at efterleve det. Litteraturforskerne har skrevet hyldemeter af bøger om dette aspekt ved den kunstneriske arbejdsproces, men hvorfor gør de det så ikke også sely? Det er denne artikels store spørgsmål, og samtidig det, der markeres med Søren Ulrik Thomsen-citatet i indledningen. Kun ved at kende til traditionen kan man forny sig, og kun ved at forny sig kan man i egentlig forstand forstå, hvad traditionen er (og var) og hvad, den kan videreudvikles til.

Netop ved at forny danskfaget ved inddragelse af de nye medier og ved at medtænke dannelsesbegrebets udvikling i undervisningen vil man blive i stand til at revitalisere og måske endda konsolidere danskfaget i forhold til mediefagene.

Den tværfaglige tilgang til faget Nordisk må i dag nødvendigvis – i det omfang, det er relevant, og det afgør bøgerne – indbefatte de nye medier: Computerspil, SMS, Chat, hjemmesider og Internetteknologier (digitaliseret grafik, audio og video). Nye medier vil efter min mening ikke tage noget som helst fra den traditionelle dansk-faglighed. Nye medier er for en stor dels vedkommende tekstbaserede og vil derfor ikke være et dolkestød rettet imod bogen. De vil tværtimod bidrage med et tiltrængt frisk pust, nye vinkler, nye ideer til det nødvendige, fortsatte, langsommelige og ofte møjsommelige litteraturstudium.

Ja, det vil kræve at underviserne opøver nye kompetencer. Ja, det vil tage tid. Og ja, nogle vil givetvis være nødt til at give fortabt, fordi de – med en fræk formulering – opdagede computeren for sent i livet. Men det er pinedød nødvendigt ...

*

Mit analytiske metodeforslag går, som man kan se, på tværfaglighed og komparativitet, men det må absolut ikke opfattes som opportunistisk leflen for laveste multimediale fællesnævner. Tværtimod anbefaler jeg – ligesom Søren Ulrik Thomsen – at man fornyer faget ud fra et klippefast blik på traditionen.

Formidlingsmæssigt mener jeg, at man som underviser i dansk litteratur er nødt til at medtænke de nye medier i sin forberedelse. Altså: Efter at have udført rugbrødsarbejdet (som selvfølgelig *altid* må gøres!) med at tilegne sig skønlitteraturen må man overveje, hvorledes de indvundne forståelser og erkendelser kan formidles på en tidssvarende måde. Kateder- og tavleundervisningen er ikke længere den eneste mulighed for formidling. Fra gymnasierne og HF kender de studerende udmærket til multimediale præsentationer, og de forventer selvfølgelig, at universitetsunderviserne i et eller andet omfang tilbyder denne form for multimedial undervisning i et e-lærings-regi.

*

I mit eget arbejde benytter jeg mig af SDUs undervisningsportal, Blackboard⁴. Blackboardsystemet kendetegnes ved at være lagt ind under universitetets intranet, det virtuelle undervisningsmiljø er således ganske afskærmet.

Endnu er det for ambitiøst at forestille sig, at samtlige dansk-studerende deltager aktivt i e-læring i Blackboard-regi. Dels pga. hardware-mæssige og økonomiske årsager (for lav båndbredde, langsomt telefonmodem og dårlig økonomi), dels pga. personlige forhold såsom modvilje og manglende evne til egen læring. Men i løbet af ganske få år vil situationen være den, at prisen på en mellemløst ADSL-forbindelse (256-512 KB/sek) er så lav, at ingen studerende vil kunne argumentere for *ikke* at være online. "Digital hjemløshed"⁵ vil til den tid være socialt stigmatiserende ...

Det er ikke muligt for de studerende ("brugerne") at anonymisere sig under et besøg i Blackboard, og det amerikanske udviklede system kan ikke rekonfigureres på dette punkt. De studerende logger på systemet med mail-alias, brugernavn og

kodeord, der tildeles dem ved immatrikulationen på SDU. Fra *log on* er det muligt at monitorere deres adfærd i systemet vha. en forholdsvis detaljeret statistik. Det er således muligt at se, på hvilke tidspunkter de er logget ind, hvilke filer de har åbnet, og hvor mange gange en bestemt fil åbnes eller et eksternt link følges. Det er naturligvis ikke muligt at følge de studerende videre ud på Nettet. – “Big Brothers is (only) watching your studies!”

Er de studerende bange for den digitale ‘Big Brother’, overvågning og monitorering?

Jeg har interviewet studerende, der har fulgt mine timer i nyeste prosa, og flertallet af dem bekymrer sig ikke over, at systemet har en statistikfunktion. De er klar over, at alt, hvad man foretager sig med en computer bliver logget alle mulige steder, ligesom de er vant til cookies og spyware fra den kommercielle del af Nettet. Desuden er de internet-brugere med en intuitiv forståelse for decentrale informations-strukturer og ‘netikette’: “Ja, det kan da godt være, at underviseren kan se, at jeg ikke åbner alle filer, han/hun lægger ud til os, men det er da min egen sag.” Med andre ord: Nettets mere anarkistiske brugeradfærd og -holdninger spiller ind i de studerendes brug af Blackboard.

I videnssamfundet – eller ‘Informationalismen’, som Manuel Castells har døbt tiden efter det postmoderne⁶ – er viden i uddannelsessektoren noget, man deler med hinanden. Det kan forekomme banalt, men jo flere, der bidrager med viden i et læringsmiljø, desto sjovere bliver det at “være med til at vide noget”. Ved at supplere universitets-undervisningen med e-læring *booster* man de studerendes nysgerrighed, men hvad vigtigere er, man får mulighed for at inddrage dem i læringen på en måde, der meget illustrativt anskueliggør deres fremskridt og læringsmæssige udvikling.

Det mest oplagte eksempel på dette er anvendelsen af *streaming video* eller *Video on Demand (VoD)*, interaktive videooptagelser, der før eller efter undervisningen publiceres på Internettet; enten som en form for dokumentation eller som et opgaveoplæg.

Jeg optager således som en hovedregel min undervisning og publicerer optagelserne sammen med undervisningsnoter, grafik, billed- og lyd-filer i Blackboard-systemet. De studerende har i

spørgeskemaer fremhævet muligheden for at 'gense' undervisningen som en værdifuld ny facet i deres studiearbejde: "Mine noter er kommet til at se anderledes ud," skrev een. "Nu skriver jeg mere associationer og refleksioner over det, der bliver sagt i undervisningen, ned, mens jeg tidligere forsøgte at indfange og nedskrive det væsentlige i underviserens oplæg."

Jeg har desuden – selvfølgelig med de studerendes samtykke – i to tilfælde optaget studenter-oplæg og efterfølgende publiceret optagelserne i Blackboard⁷. Herved opnås flere positive resultater: Dels kan oplægsholderen efter timen – i et særdeles konkret og anskueliggørende medie – evaluere sin egen præstation: "Var min fremlæggelse sammenhængende, blev delelementerne integreret godt nok i hinanden i oplæggets forløb og blev tilhørerne inddraget i tilstrækkeligt omfang?" Dels kan holdets øvrige studerende gense oplægget og eksempelvis i Blackboards diskussionsforum kommentere eller supplere præsentationens faktuelle, men også dets fremstillingsmæssige side. – Alt efter, hvad underviserens oplæg og opgaveformulering til holdet måtte være. Hvis teknikken fungerer, som den skal⁸, og oplægsholderen og holdets almindelige kemi fungerer, opnår man, at de studerende med VoD evaluerer egen (og andre studerendes) læring på en projektlignende, opgaveorienteret måde. Meta-refleksiv læring, men andre ord.

6 forslag (og nogle frække spørgsmål)

Jeg foreslår som et udgangspunkt i den aktuelle situation, at følgende punkter overvejes og gradvist indarbejdes i fagets studie- og forskningsplanlægning i det omfang studienævn og undervisere finder det relevant og realisabelt.

1) Data fra studiekontoret og Magistrenes A-kasse skal indsamles og krydstjekkes, så det bliver muligt at kortlægge, hvilke andre steder end landets gymnasier, kandidater med hovedfag i Nordisk finder ansættelse. Disse informationer skal forsøges integreret i fagets planlægning.

2) Der bør praktiseres benhård 'fødselskontrol' med faget. De

uddannelsesmæssigt set 'politisk ukorrekte' adgangskvotienter skal genindføres, hvorved antallet af studerende på et fag som Nordisk kommer til at afspejle interessen - ikke muligheden - for studiet.

3) Undervisningsniveauet kan hæves yderligere ved i videst mulige omfang at benytte fastansatte forskere som undervisere. Derved opnår man, at undervisningen bliver forskningsbaseret, hvad der især er af betydning på fagets overbygning. Endvidere bør det diskuteres, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at de fastansatte lærere - primært af administrative hensyn til centerets annum - 'udkommanderes' til undervisning i fagområder på grunduddannelsen, der ligger uden for deres forskningsområde.

4) Der skal udvikles nye faglige kompetencer inden for Nordisk litteratur, der retter sig imod andre områder end undervisningssektoren. Mest oplagt kunne det være sprog- og litteraturanalytiske færdigheder, der vinkles imod erhvervslivets behov for sprogkyndige informationsmedarbejdere.

Og kandidaterne skal kunne noget kvalitativt andet end de studerende fra eksempelvis kulturstudier, logopædi og erhvervssprog.

5) Studieordningerne bør revideres, så de tilpasses samfundets behov, hvor formidlings- og undervisningskompetencer er vigtigere end akademiske ditto.

6) Forbedrede kontakter på alle niveauer med den såkaldte 'virkelige verden' uden for universitetet skal søges realiseret inden for en kortere tidshorisont. - Faget skal 'sælges' vha. intensiveret samarbejde med i første omgang gymnasierne. Hvorfor sidder en studievejleder på Nordisk f.eks. næsten altid på sin pind på universitetet? Hvorfor tager hun f.eks. ikke ud og fortæller om faget ifbm. faglig vejledning på landets gymnasier?

Svaret er indlysende nok, at det er overbygningsstuderende, der varetager denne opgave, og de skal naturligvis også passe deres eget studium.

Men hvorfor er studievejleder-opgaven i grunden ikke VIP'erne eller TAP'ernes? Der er sikkert historiske forklaringer på dette forhold, men man kan ikke undgå at opfatte dette forhold på den måde, at det er udtryk for både bekvemmelighed ("Så behøver vi ikke at bruge for meget tid på noget, der ikke vedrører undervisning og administration.") og naivitet ("På overbygningen har man jo opbygget en modenhed, og man er samtidig meget tættere på *realiteternes verden* som studerende.") Og hvad med møder med beskæftigelseskonsulenterne fra Magistrenes A-kasse, hvis kendskab til fagspecifikke områder er meget lille?

Der skal ske noget. Noget må gøres nu, så vi undgår, at danskfagets negative udvikling fortsætter. Ellers ender det måske med, at Nordisk litteratur til slut må sammenlægges med Litteraturvidenskab, henlægges under 'Område-studier' og omdøbes til 'Skandinavistik' ... Er det det, vi vil?

Noter

1. Thomsen, "En dans på gloser", s. 36.
2. Fra "Oversigt over KOT-optagelsen 1. runde d. 28. juli 2003", Studiekontoret, Syddansk Universitetet. De nyeste tal fra august 2003 viser, at der er tilmeldt omkring 80 studerende inkl. sidefags-studerende til semesterstart i september.
3. TV2s Maria Hørby.
4. <http://e-learn.sdu.dk>.
5. Udtrykket er Internet-guruen Nicholas Negropontes. NN er ansat som forsker ved MIT i USA.
6. Castells introducerer begrebet i *The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business, and Society*, s.
7. *Streamen* ligger på adressen:
http://www.humaniora.sdu.dk/~nordisk/video/coupland/coupland_oplaeg_files/default.htm.
8. Risikoen for tekniske uheld - videobåndet løber ud, mikrofonens batteri er fladt, kameraet forkert indstillet - er stor. Man må som underviser være forberedt på, at noget kan gå galt ...

Litteratur

Arbejdsgruppen Fremtidens danskfag: *Fremtidens danskfag – en diskussion af danskfaglighed og et bud på dens fremtid*, Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 1 – 2003.

Castells, Manuel: *The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business, and Society*, Oxford University Press 2001.

Conrad, Flemming: "Den danske kanon in memoriam", *Det ny Reception* #37/1999.

Drotner, Kirsten: "Medier – dannelse og uddannelse", s. 69-75 i: *Uddannelse* #10, 2002

Hauberg Mortensen, Finn: *Funderinger over faget dansk. Synsvinkler* særnnummer 1993.

Rilke, Rainer Maria: *Udsat på hjertets bjerge. Digte*. Udvalgt og oversat af Thorkild Bjørnvig. København 1995.

Thomsen, Søren Ulrik: *En dans på gloser*, Ny Carlsberg Glyptotek & Vindrose, 1996.

Aarseth, Asbjørn: "Litterær kanonisering i mediepluralismens århundrede", s. 63-81 i: *Nordica Bergensia* #6/1995

Statistik

Optag 28. juli 1993 – 2002 Syddansk Universitet:

http://www.humaniora.sdu.dk/~nordisk/xls/Optag1993_2002.xls

Ledelsesnotat:

<http://www.humaniora.sdu.dk/~nordisk/pdf/Optagelse2002STATUS.pdf>

